

Somogy megye

TELEPÜLÉSKÉPI ARCUKATI KÉZIKÖNYV

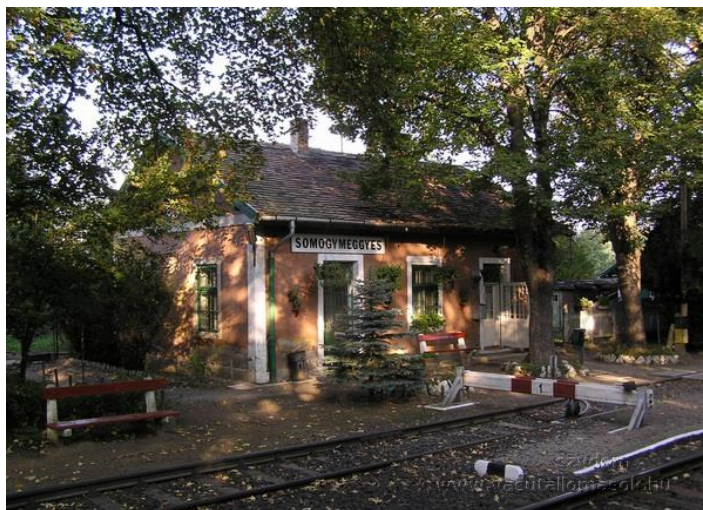
TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Bemutató	5
<i>Történelmi, természetföldrajzi bemutatás</i>	
3. Örökségünk	8
<i>A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	
4. Építészeti útmutató, ajánlások	11
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
<i>Részletek</i>	
5. Mai példák	26
6. Utcák, terek	27
7. Hirdetések, reklámtáblák	28
8. Impresszum	29

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

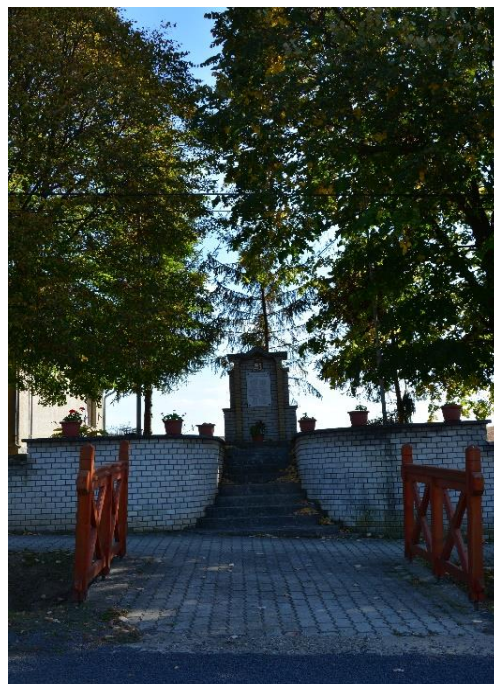
Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblematisztikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel.

A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendőek a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

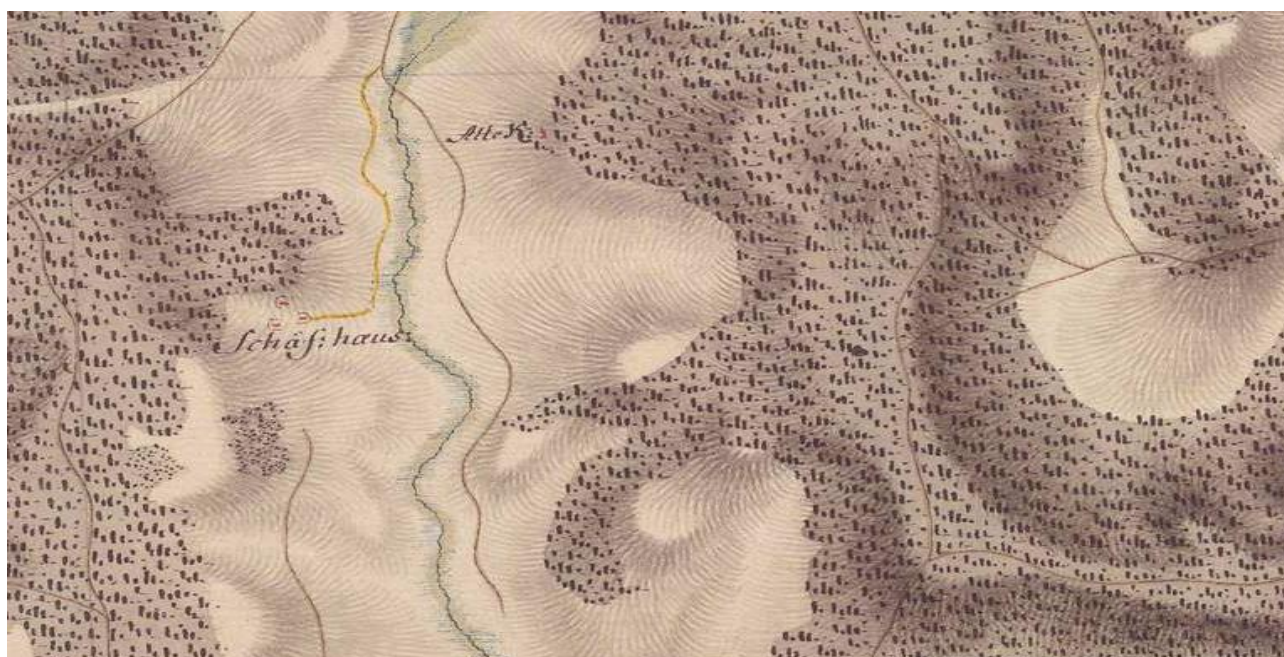

BEMUTATÁS

Somogymeggyes község Somogy megyében, a Tabi járásban. Somogymeggyes Tabtól nyugatra, kb. 10 km-re található. Dombokkal tarkított, erdőkkel határolt vidéken fekszik a Kis-Koppány völgyében.

Közúton a Kaposvár – Balatonföldvár főúton közelíthető meg, illetve vonattal a Kaposvár–Siófok-vasútvonalon.

A közeli Csicsalpuszta középkori településről az 1251-ben keletkezett tihanyi alapítólevélből értesülhetünk először. 1310-ben a pannonhalmi apátságé volt a terület, később Alsó- és Felső-Köttcse néven rövid időre a székesfehérvári káptalan birtokába került. 1332-37-ben plébániája volt. Hosszas pereskedés folyt e vidékért a 14. században, majd 1435-ben Rozgonyi Istvánné Szentgyörgyi Cecília lett a birtokosa, akit a király ezzel jutalmazott haditetteiért.

1.térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)

A török megszállás idején Batthyány Farkas volt a tulajdonos – miközben a hajdani hadiút elágazásánál fekvő puszták lakóinak nagy része elmenekült. Az elvadult pusztákat a későbbi birtokosok igyekeztek benépesíteni, így a XIX. század derekán Csicsal már újra 199 lakost számlált. A számos részbirtokos közül a legtöbb területe gróf Goetzon Gusztávnak volt, s maradt is 1945-ig. 1906-ban épült a Felsőmocsolád-Siófok közötti vasútvonal. A mai község 1947-ben alakult az addig Kötcsehez tartozó Csicsalpuszta, Felső- és Középső-Csesztapuszta, Magyapuszta, Pócapuszta és Sárkánypuszta területéből.

2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

Somogy történelme is gazdag. Szép számban lelhetők fel Somogyban középkori emlékek, közülük is legnevezetesebb talán az 1091-ben alapított somogyvári bencés apátság. Számos román és gótikus stílusú templom őrzi a XI-XV. század építészeti sajátosságait. Az 1061-ben alapított zselicszentjakabi bencés apátság Kaposvár legjelentősebb műemléke. Az országos megyei műemlékmentő munka óriási jelentősége, hogy szinte valamennyi középkori eredetű műemlékünk helyreállítása, állagmegóvása megtörtént. Legjelentősebb középkori romok Somogyban a somogyvámosi, az ádándi Hetye-dűlői, a Balatonlelle-rádpusztai vagy a Somogyszentpál-varjaskéri templomok. De a körbe tartozik a XV. századi, Kerekiben lévő, úgynevezett Fejérkő vára is. Reneszánsz emlékeink közül talán a legjelentősebb az Ötvöskőnyi szőlőhegyen lévő, sarokbástyás Báthory-várkastély, melynek régészeti feltárására sor került, de sajnos nem történt meg a romterület műemléki helyreállítása. A XVII-XVIII. századra jellemző a barokk stílus. Ekkor épült legtöbb egyházi műemlékünk, valamint sor került több középkori templom átépítésére is.

A kolostorok építésének időszaka is ez, ekkor épülnek az andocsi, a nagyatádi, a segesdi és a mesztegnyői ferences kolostorok. Számos kis falusi templom mellett olyan országos jelentőségűek is épültek, mint a balatonkeresztúri vagy a berzencei katolikus templom. E században a nagy előképek – mint Fertőd, Nagycenk vagy Gödöllő – után indult meg megyénkben a kastélyépítészet is. Somogyban 56 műemléki védelem alatt álló és 116 helyi jelentőségű kastély és kúria található.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. Somogy megye építészeti örökségére jellemző, hogy a falvak településszerkezete általában "egyutcás", bár több helyen őrizték a korábbi "halmazos" elrendezés emlékét. A változatos domborzati viszonyok nagyban befolyásolták a települések kialakulását, a megye építészetét.

Somogy megye településhálózatának legfőbb jellemzője aprófalvas jellege. A házak vertfalúak, sárból készültek, elől oromfalasak vagy csonkakontyosak. Jellemző a nádfedés, mint helyi építőanyag. A házak bent, a hűvös szobákban kincseket rejtenek, szőttesek, hímzések sokaságát.

Somogy megye építészeti örökségeit főként az aprófalvak, illetve nagyobb falvak utcái hordozzák. A nagyobb városok is szép emlékeket őriznek, ugyanakkor számuk kevésbé meghatározó. A megye falvai jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. A vallási irányzatok egykori nagy szerepére bizonyítékul szolgálnak a települések templomai. A lakóépület-állomány eredeti vagy átalakított formában van, s még őrzik a lakáshasználat és építészeti arculat nemzedékek során kialakult hagyományát. Ennek egyik oka, hogy Somogy megye falvainak közel fele kevesebb, mint 500 fő lakossal rendelkezik. Az előregedő, számos esetben fogyatkozó népességgel rendelkező településeken átalakításokat nem volt gazdaságos kivitelezni, a lakosság igényei sem követelték ezt meg, illetve a gazdasági helyzet sem segítette ezt elő.

A falusias népi építészet legkorábbi épületei a parasztházak. A paraszti életformához kötődő lakóházak jól igazodtak a mindennapi élethez. A parasztház kialakítása, elrendezése praktikus volt. Az épülethez tartozó gazdasági építmények, ólak a parasztház természetes tartozékai voltak. A házakon megjelenő népies motívumok a természet szeretetét, a hagyományok tiszteletét közvetítette. Ezek formája, mennyisége függött a tájegységre jellemző szokásoktól, illetve a tulajdonos anyagi helyzetétől. A község parasztházai kezdetben vályogból, később esetenként téglából épültek. Az oldalhatárra épült lakóházak színe jellemzően világos volt, leginkább fehér. Egy nagyobb, vagy két kisebb ablakkal néztek az utcafrontra. Az ablakok fedésére szolgáló zsalugáterek használata elterjedtnek mondható. Tetőformájuk a nyeregtető, vagy kontyvető volt. Jellemző héjazat a cserép, vagy a pala. Az utcákkal párhuzamosan elhelyezett építmények jellemzően közintézményi feladatokat láttak el, vagy valamilyen más szerepet töltöttek be. Ezek több ablakkal kémelve az utcát, jóval nagyobb alapterülettel épültek.

A könnyebb élet vágya, illetve a politikai irányváltás okozta gazdasági átrendeződés az építészetre is kihatott. Kezdetben korszerűsítették, átépítették a házakat, majd megjelentek a szocializmus idején az újabb építésű kockaházak. Ezek a lakóházak más szobaelosztással rendelkeztek, egy más korszak igényeit igyekeztek kielégíteni. A korábbi bájos lakóházak népies jellegét elhagyva épültek. Jelenlétük országos szinten igen jelentős, az egykori iparhoz, bányászathoz kötődő települések esetében kiváltképp.

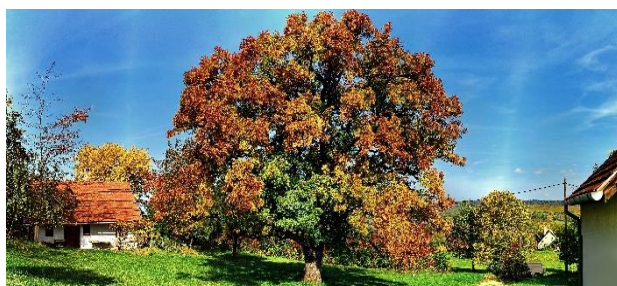

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A megye legmagasabb pontja Külső-Somogyban található, a Gyugy-hát 312 m. Belső-Somogy átlagos tengerszint feletti magassága 173 m, Külső-Somogyé 186 m, a Zselicé pedig 211 m. Mindhárom terület völgyekkel rendkívül sűrűn tagolt. Belső- és Külső-Somogy teljes völgyhálózatának hossza meghaladja a 9800 kilométert. A domborzati viszonyok tehát sem a közlekedés, sem pedig a betelepedés számára nem jelentenek átjárhatatlan akadályt.

A közvetlen vízgyűjtő területeket tekintve a megye öt (Balaton, Sió, Koppány, Kapos, Dráva) jelentősebb egységre tagolható. A Balaton vízgyűjtő területe a somogyi részeken délről észak felé lejt. A Zala folyó egy rövid szakaszon határfolyó Somogy és Zala megyék között. Legjelentősebb somogyi mellékfolyója a Zala–Somogyi-határárok, mely a megye északnyugati vizeit (legjelentősebb köztük a Marót-völgyi-csatorna) gyűjti össze és vezeti a Balatonba. A Sió vízgyűjtő területeinek Somogy megyei része kis kiterjedésű. A legjelentősebb Somogy megyei mellékfolyója a Kis-Koppány, mely kelet-nyugati törésvonalban folyik.

A megye területe növényföldrajzi tekintetben a Dél-Dunántúl (Praeillyricum) flóraidékéhez tartozik. E flóraidék legjellemzőbb sajátossága, hogy átmeneti jellegű a magyar (pannon) és a nyugati (illir) flórák között. A természetes állatvilág összetételét tekintve közép-európai jellegű a megye.

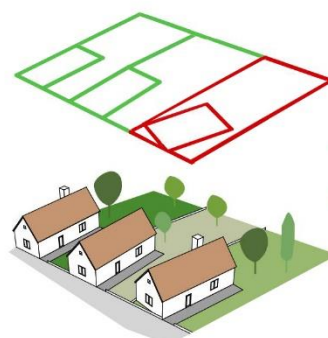
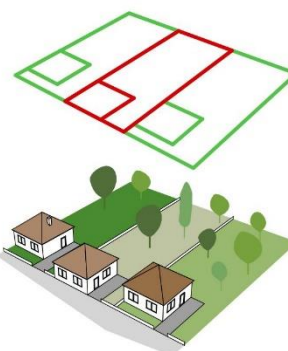
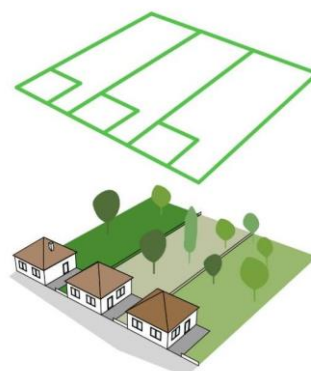
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Ebben a fejezetben általánosságban jellemző építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékeltetni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása, bővítése során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertes beépítéssel kerültek kialakításra, de vannak utcavonalas telepítések is. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újjonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A tematikus ábrán a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

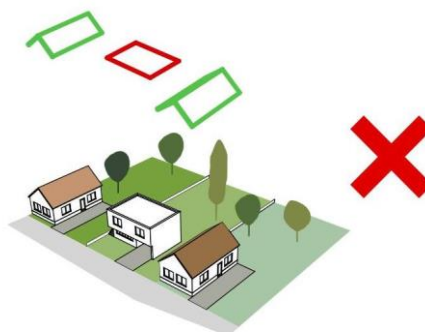
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, és csonka kontytetők.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós ház.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

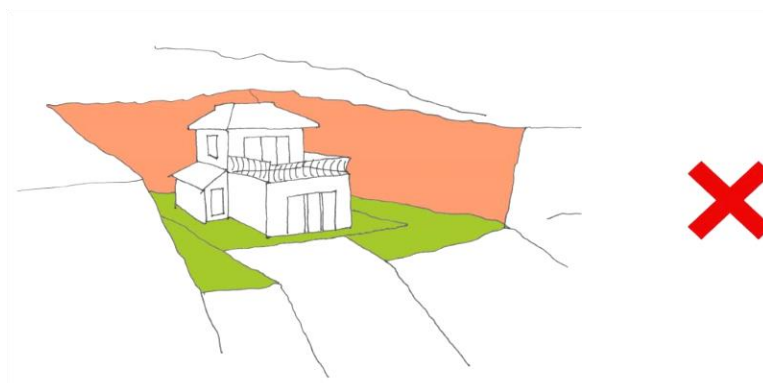
A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem illeszkedő tetőformájú épületekhez.

TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájni a terpbe vagy árkot képezni.

SZÍNEK

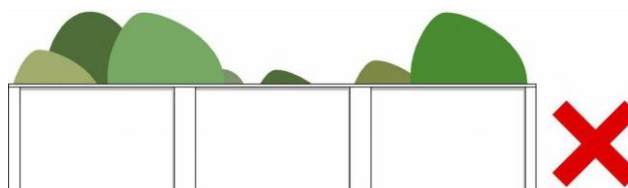
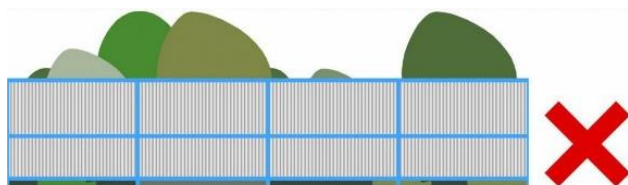
A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példák a megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

KERÍTÉS

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglá oszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton elsősorban kerülendő.

Utcavonalas beépítések esetén elfogadott a tömör falazott kerítések használata is. Ajánlott a környezetben megfigyelhető szerint kialakítani a kerítéseket.

Ajánlott áttört kerítés látható az itt szereplő képen, mely lábazattal és oszlopokkal került megvalósításra.

KERÍTÉSEK

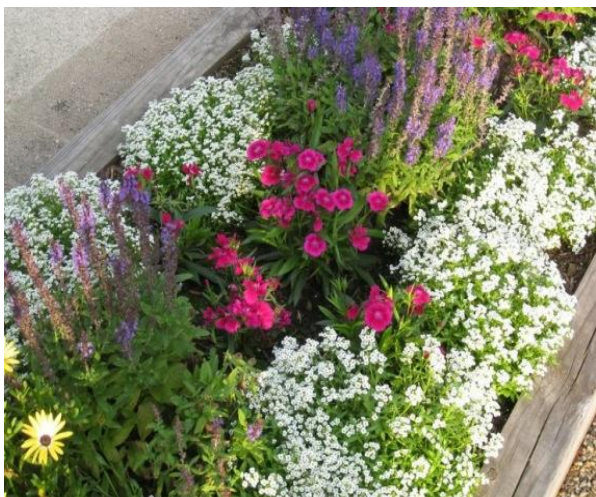
A településen általában áttört fakerítéseket találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkerti területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított fakerítés.

Amennyiben a fa-, vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

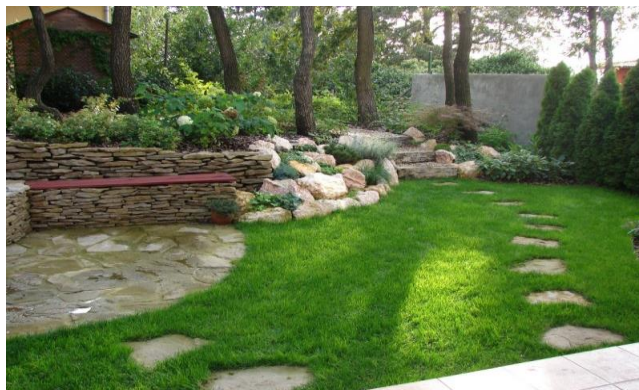
KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép és a pala.

Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.

Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Ajtók, kapuk jó példák:

A településen az áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között.

Ablakok, ajtók jó példa:

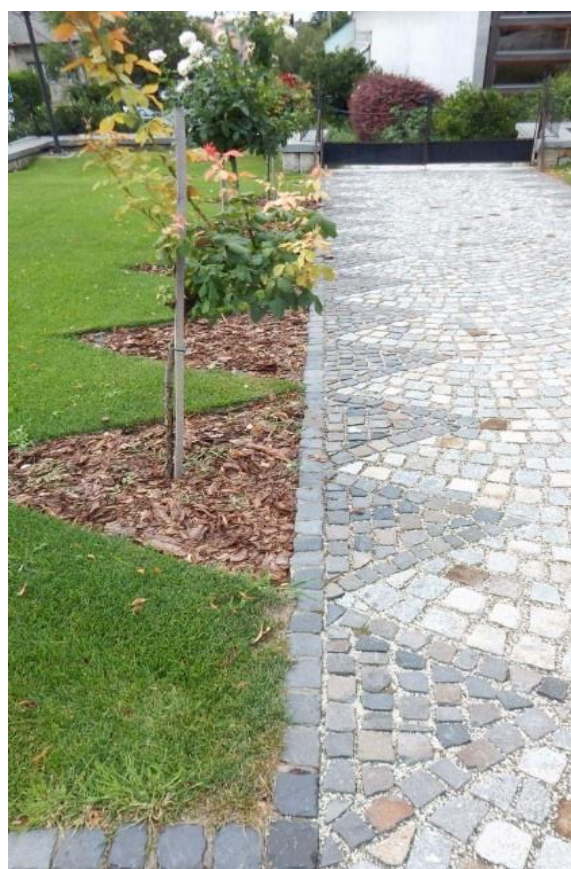
Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytakaró ablakok beépítése kerülendő.

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A település épületeinek utcai homlokzatai változók. A parasztházak jellemzően oldalhatárra épültek. A nyeregtetővel rendelkező épületek oromzatán két nyílás biztosította a szellőzést, illetve a fény bejutását. A másik domináns tetőforma a kontyvetős kialakítás volt. A héjazatot cserép, illetve a pala jelentette. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületeknél is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat. A megyében gyakori a timpanonszerű kialakítás. A házak továbbá őrzik a faépítkezés emlékeit.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

UTCÁK, TEREK

A település köztere rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található. A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.

A színes, nagyméretű molinók, kerülendő.

A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek, gondozásra javasoltak.

A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

SOMOGYMEGGYES KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

E-mail címe: kanya11@axelero.hu

Postai címe: 8673 Somogymeggyes, Akácfa utca 4.

Telefon: +36 84 370 102

Polgármester: Weisz József

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: somogymeggyes@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Horváth Adrienne, Bujáki Bence

SZÖVEG: Németh István, Dinnyés Magdolna

FOTÓ: Farkas István, Németh István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Dinnyés Magdolna

Somogymeggyes, 2017. december 12.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!